

HET RYTHME VAN 'T LINNEN

ER IS EEN TIJD GEWEEST, DAT HET geheele huisbedrijf een zeker rythme volgde. Er was een rythme dat de getijden medebrachten. November heet nog slachtmaand, en was het ook eenmaal, al is nu het vette varken, dat in het huis zelf tot zijden spek, tot worsten en gerookte hammetjes, tot knietjes, kluijjes, krabbetjes en hoofdkaas werd, te zamen met den steenen trog vergeten. Was het midden in den zomer, dan moest de groente worden ingemaakt. Daar konden dagen mee gemoeid zijn, want men wilde gaarne voor den geheelen winter voorraad hebben. Kool kon men natuurlijk eten, zoo goed als nu; ook erwten en boonen. Maar „blikgroenten” waren onbekend. Men diende dus, ter afwisseling, een betamelijk aantal maaltjes andijvie en boontjes onder 't geheimzinnig, met een steen bezwaard plankje in den Keulschen pot te hebben.

Doch behalve de seizoenscadans was er ook het dagelijksch en wekelijksch rythme, dat de huisvrouw volgde, haar leven lang. Zij was door haar eigen moeder in zijn maatslag opgevoed; zij viel er eerst uit als 't huisbestier haar uit handen viel. Doch vóór dien had zij wel gezorgd, dat haar dochters dezen maatslag kenden. Het rythme van het huisbedrijf was als een oud lied; het mag niet verloren gaan, men sterft niet gerust eer men weet, dat het kind en het kindskind de melodie heeft geleerd.

Nu had in het oud-hollandsch huisgezin het rythme van 't linnen een plaats van belang. Dat is nu wèg, als zoo veel. In de nieuwerwetsche stadswoning is er juist ruimte genoeg om 't lijf te bergen van man, vrouw en één of twee kinderen. Er is „met de ruimte gewoekerd”; jammer, dat de poëzie mede in de handen des woekeraars viel. De moderne mensch in de moderne woning mag er eigenlijk geen bezit op na houden. Waar moet hij 't zetten? Alle teere dingen van vroeger, het archief van zijn eigen leven — al wil hij 't in nog zoo'n bescheiden kistje leggen, de ruimtewoekeraar maakt bezwaar. Als men veel van souvenirs houdt, moet men een opslagplaats huren. De étage is daar niet voor berekend. Denken wij daar wel eens aan, wij, lovers van de moderne woning, zóó praktisch, wijl zóó beknoot? Dat ons nageslacht van ons kleine bezit, dat stoffelijk was en dus plaats vroeg, niets meer zal vinden . . . ?

De ritus van 't koper in de keuken is sedert jaren afgeschafte. Ik zal het er niet onvoorwaardelijk voor opnemen; er kwamen in dezen eeredienst ook wel figuren voor die zonder slot of zin mochten heeten. Maar met het mooie koper, dat feitelijk maar van Zaterdag tot Donderdag functioneerde, om dan te worden gepoetst en weggezet tot 't wéér Zaterdag werd, is toch opnieuw een stuk poëzie voor goed gegaan. En men kan nu eenmaal niet alleen van vereenvoudiging leven, de ziel komt er bij om, zoo van den rijke als van den arme. Wie zal zeggen hoeveel vreugde de eenvoudige dienstmeid aan dat bewerkelijke koper beleefd heeft, en hoe vaak de woorden: „ze moeten me niet an me koper komme,” toen gesproken zijn? Want de meid deinde in de maat van 't huis immers ten volle mee . . .

Ik zelf heb 't rythme van 't linnen nog duidelijk vernomen. De ouderwetsche linnenkast heb ik goed ge-

kend. Mijn moeder had er twee; zé staan hier nog in de stad, in een huis, dat aan onze familie behoord heeft, en thans bewoond wordt door een bloedverwant. Als ik wil kan ik ze zien. Linnen bergen ze nu niet meer.

Als kind zag ik mijn moeder ervoor zitten en uitgeven, of wel de stapeltjes, zuivere blokjes, opnieuw rangschikken, want ze hield er buitengewoon veel van en was er gaarne mede bezig. In zoo'n, werkelijk groote linnenkast moest alles geregeld wezen als bij hofceremonieel. Toentertijd legde men zich bij de uitspraak: „dat hóórt zoo,” gemakkelijk neer. Zoo was het eisch, dat op de onderste plank linnen-aan-'t stuk lag. Al kwam men ook van zijns levens dagen er nooit toe om 't aan te breken — het stuk lag op zijn plaats.

Ik bewaar nog een enkelen grooten linnen zakdoek, ongelooflijk fijn gezoomd en gemerkt: P. V. O. 144 (twaalf dozijn). Denk eens even in, dat men honderd vier-en-veertig zakdoeken te gelijk nam! Doch zakdoeken, hoe fijn ook, was 't kleingrut maar, waar niemand zich op verhief. De eer en roem was 't damast.

O, het damast, welks zachte glansen zoo wondermooi met 't glansen van zilver samengaat! De tafellakken; de lakens met hun servetten, die ook wel tafellakentjes leken, zoo groot waren zij. Ze hadden namen: de Ster, de Lelie, de Druiventros, naar de patronen, die er in gewezen waren. Mocht er een sleetje in komen te vallen, 't werd bijgestopt „op de bloem.” Ik weet niet wat voor oogen de linnennaasters van toen wel gehad moeten hebben. Want natuurlijk werd alles gezoomd op-de-hand, niet alleen, dat zou nog zoo'n prestatie niet wezen. Maar 't fijne goed moest gezoomd worden op den draad. En er waren toch vrouwen genoeg, die heel den dag niet anders deden.

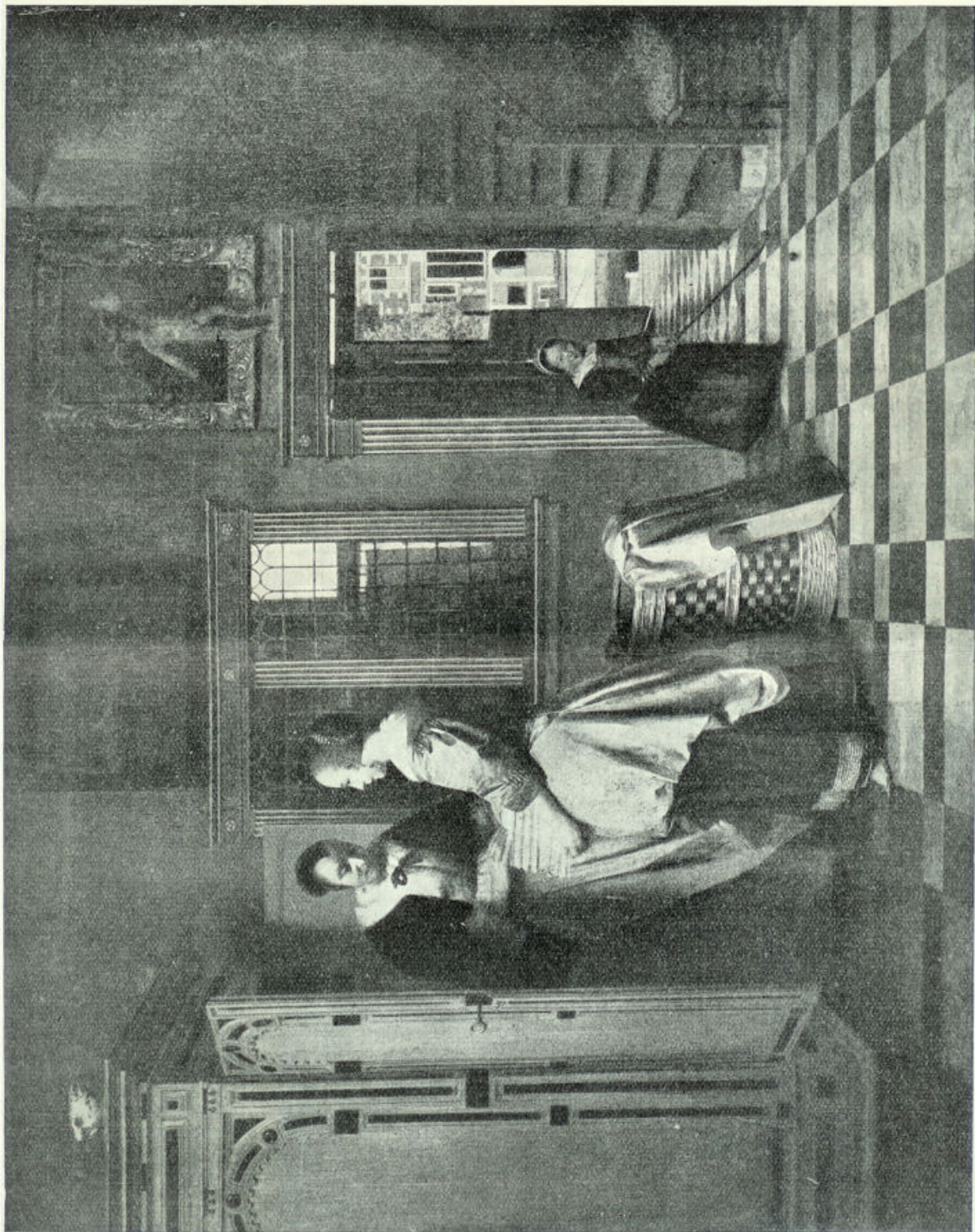
Het gebruikte damast werd opgespaard en ging een paar maal 's jaars „de deur uit.” Als 't opgemaakt terug kwam, was 't van nieuw goed niet te onderscheiden, zóó keurig werd 't behandeld. De stapeltjes in de kast waren met gekleurde linnen lintjes vastgebonden. We kregen die natuurlijk ook wel eens in handen, en nog immer herken ik de gewaarwording van toen: het zware en zachte, en glippende en zwenkende van een stapeltje goed.

Deze schilderij van De Hoogh is wel zeer koel gehouden. Het kindje, het kleine-vrouwtje, heb ik van hem wel eens bekoorlijker gezien. Het staat hier geheel buiten de handeling; ook het bekende doorkijkje doet het niet recht; er is geen contact met de straat, want het kind kijkt naar binnen; 't is als bij toeval, dat die voordeur open staat. Maar de schilderij is daarom niet leeg; de schilderijen van De Hoogh zijn nóóit leeg. Een vrij groote ruimte, met een vloer van plavuizen en een stoffeering, zoo kaal als 't kan — het wordt volkomen vervuld door één enkel gebaar: de wijze, waarop de oudere vrouw in de handen van de meid het linnen legt.

De meid is een hupsch jong ding. En zij staat op den voorgrond. Zij is het meest decoratief. Maar toch is de oudere vrouw de hoofdpersoon, dat lijdt geen twijfel. Haar donkere gestalte houdt een mysterieus verband met wat de kast aan schatten bergt. Die krijgt men niet te zien, want zij staat er voor. Haar hand streelt nog 't versche linnen, eer zij 't laat gaan, zij drukt aan 't stapeltje, en haar wijs, oud gelaat is er even heengebogen . . .

De knappe vrijster zal haar vrijer wel krijgen, zij gaat dan uit haar dienst en een andere maarte vangt haar. Doch de oude huisvrouw zal nog met een

Naar een schilderij van De Hoogh

stokje naar de linnenkast krukken; zij laat er zich op haar stoel vóór schuiven, als de beenen haar geheel begeben. Want wie kent als zij de geschiedenis van datgene wat voor een ander lakens en doeken zijn? Wie weet van haars vaders kampje vlas, van 't roten en 't bleeken, van moeders en grootjes spinwiel, van den weefstoel en haar huwelijksuitzet? En, later, van 't wasschen en drogen, en van-stok-halen, van 't mangelen, rekken, vouwen, persen, van 't opbergen en weer uitgeven.

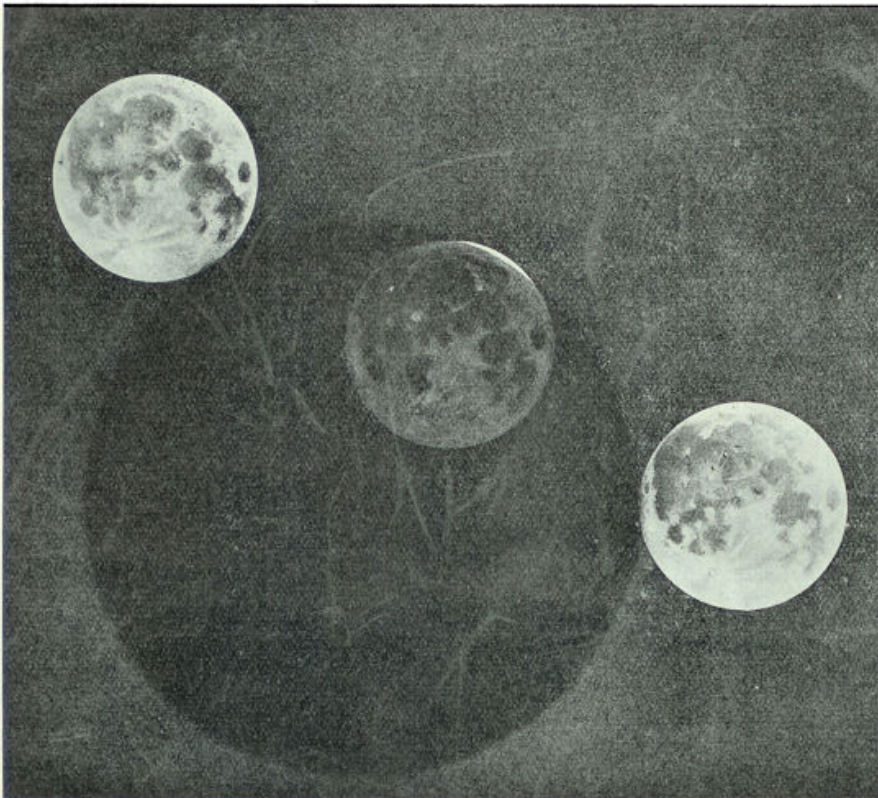
Wie heeft als zij, jaar in jaar uit, het rythme van 't linnen gehoord?

HENDRIKA KUYPER—VAN OORDT

MAANSVERDUISTERING

WAT GEBEURT ER BIJ EEN MAANSVERDUISTERING? Ik denk, dat velen, die onlangs, op 14 September, het verschijnsel hebben gadeslagen, zich deze vraag zullen hebben gesteld. De verklaring is nog al eenvoudig.

Dat de aarde, door de zon van de eene zijde bestraald, aan den anderen kant een schaduw achter zich werpt, spreekt vanzelf. En dat de maan bij haar maandelijksche omwendingen rondom de aarde telkens in de buurt van dien schaduw-„bundel” moet komen, is eveneens begrijpelijk. En wanneer men dan nog bedenkt, dat de maan alleen maar licht geeft, doordat de zon erop schijnt, dan ligt de verklaring voor de hand. Niet altijd gaat de maan op haar weg door de aard-schaduw heen; anders zou er bij iedere volle maan een verduistering moeten plaats hebben. Vaak gaat de maan, om het maar eens populair uit te drukken, boven de schaduw langs of er onder door. Maar op 14 September ging zij dwars door de donkere schaduwbaan, waar zij voor het grootste deel in verdween. — De donkere ronde vlek op onze foto is de aard-schaduw, zooals zij zich zou afteekenen op een oppervlakte, die zich op maans-afstand zou bevinden. De maan, die veel kleiner is dan die ronde vlek, heeft zich van rechts naar links bewogen; op de teekening zijn drie van de achtereenvolgens door de maan ingenomen standen aangegeven. H. G. L.

16

PRIJSVRAAG No 1

iend!		
e	adz	d
breke		bl
rti	Inge	htende
argan		gvant
zinma	taanme	istelj
he	kge	gsteja
gdeac		enenk
imot	elchr	usvoor
nons		eront
ijie	hui	rs
svr		

Men ziet hierboven 28 steenen, waarop letters zijn aangebracht. Deze steenen moeten zó achter elkaar gelegd worden, dat men een leesbaar geheel krijgt, bestaande uit twee zinnen.

De inhoud van deze zinnen houdt een wensch in, aan welks vervulling zeker allen willen medewerken.

Oplösungen te zenden aan: Redactie Timotheüs, Dunne Bierkade 17, Den Haag, vóór 22 October a.s. wat betreft het binnenland en de lezers, die in Europa wonen; vóór 10 December a.s. in betrekking tot de lezers buiten Europa.

We stellen ditmaal 25 prijzen beschikbaar, bestaande uit kunstvoorwerpen en boekwerken, elk ter waarde van f 5.—.

Buiten op de enveloppe schrijven: Prijsvraag 1.